

έδωσε, παρέδωσε και εκμίσθωσε στη Bone, σύζυγο (uxori) του Stephani Fuscari, κάτοικο επίσης Χάντακα, δυό «κομμάτια χωράφι» (precias terrarum), τα οποία έχει στο Chandra, που είναι στην Paracandia κ.λπ. Δεν αναφέρεται σε καμιά απογραφή. Ίσως ήταν μετόχι. (Βλ. An. Lombardo, Documenti della colonia Veneziana di Creta, 1942, σ. 82).

Χαντρού, το. Μικρός οικισμός τής κοινότητας Βουτουφού, επαρχίας Μονοφατισίου, ν. Ηρακλείου, κάτ. (1981) 5, υψ. 380 μ.

Αναφέρεται στην επαρχία Μπελβεντέρε ή Ρίζου, ή Ριζόκαστρου ή και Αρκαδίας το 1577 από το Fr. Barozzi (f°25v) Chandru, από τον Καστροφύλακα (K96) Cambri — προφανώς λανθασμένη γραφή ή αντιγραφή — με 40 κάτ. το 1583, από το Βασιλικάτα (Μνημεία Κρητ. Ιστ. V, σ. 122) Candru το 1630, στην τούρκ. απογραφή του 1671 Hanru, με 5 χαράτσα (Ν. Σταυρινίδη, Μεταφράσεις, Β', σ. 136) από το Χουρμούζη Βυζ. αναφέρεται στην επαρχία Αρκαδίας ή Ρίζου το 1842 Χαντρού (Κρητικά σ. 37), το 1881, ύστερα από τον «Οργανικό Νόμο» του 1867 η επαρχία Μπελβεντέρε ή Ρίζου διαμελίστηκε και το ανατολικό τμήμα της απετέλεσε την επαρχία Βιάννου και το δυτικό προσηρτήθηκε στην επαρχία Μονοφατισίου.

Συνεπώς στην απογραφή του 1881 ο οικισμός Χαντρού αναφέρεται στο δήμο Αρκαλοχωρίου, επαρχίας Μονοφατισίου με 46 Τούρκ. κάτ., το 1900 είναι στον ίδιο δήμο, και αναφέρεται Χανδρού και Πουλιά με 37 κάτ. Το 1920 αναφέρεται στην κοινότητα Βουτουφού, κάτ. 36, το 1928 κάτ. 20, το 1940 η Χανδρού κάτ. 32, το 1951 37, το 1961 47 και το 1971 κάτ. 3.

Ο τύπος του ονόματος του οικισμού στη γενική πτώση του θηλυκού σημαίνει, ότι ο οικισμός είναι κάποιας γυναικας με το όνομα Χαντρού, που προϋποθέτει το αρσενικό Χαντράς, επώνυμο, που αναφέρεται σε έγγραφο του 1320, Jani Chandra και μάλιστα στο Χάντακα. (Βλ. Ζαχ. Τσιρπανλή, Κατάστιχο Εκκλησιών και Μοναστηριών του Κοινού, Ιωάννινα, 1985, σ. 213). Και άλλο επώνυμο Nic. Candra, κάτοικο στο χωριό Χάρακα Μονοφατισίου, (S. Iohannes de Caraca) αναφέρεται σε έγγραφο του 1368, του Δουκικού Αρχείου του Χάντακα (Βλ. El. Santschi, Régestes des arrêts civils etc. σ. 131).

Χάρακας, ο. Χωριό και κοινότητα επαρχίας Μονοφατισίου, ν. Ηρακλείου, κάτ. (1981) 958, υψ. 310 μ. Απέχει από το Ηράκλειο 49,7 χλμ. Διαδρομή: Ηράκλειο - Πεζά - Χουδέτσι - Τεφέλι - Λιγόρτυνος - Πραιτώρια - Χάρακας.

Η αρχαιότερη μνεία του οικισμού αναφέρεται σε συμβόλαιο του 1280, του συμβολαιογράφου του Χάντακα Leon. Marcello, Sancti Iohannis de Caracha. (Βλ. Chiaudano - Lombardo, Fonti per la storia de Venezia, 1960, σ. 67).

Αναφέρεται σε έγγραφο του 1373 του Δουκικού Αρχείου του Χάντακα St. Iohannis Characa (Βλ. El. Santschi, Régestes des arrêts civils etc. 75) φέουδο του

Laurentius Maripero. Σε άλλο έγγραφο του ίδιου Αρχείου του 1397 αναφέρεται, ότι ήταν φέουδο του Iac. De Medio (= De Mezzo σ. 383).

Στην επαρχία Μονοφατισίου αναφέρεται το 1577 από το Fr. Barozzi, (f°24r) S. Gio(vanni) Gharaca libero και S. Gio. Gharaca conditionato, από τον Καστροφύλακα (K100) S. Zuane Gharaca libero με 184 κάτ. και S. Zuane Gharaca conditionato με 59 κάτ. το 1583, από το Βασιλικάτα (Μνημεία Κρητ. Ιστ. V, σ. 120) Characa S. Giovanni libero και Characa S. Giovanni conditionato το 1630.

Πρόκειται μάλλον για ένα και τον αυτό οικισμό αλλά οι κάτοικοι απογράφονται χωριστά. Condizion ήταν κατάστιχο, όπου περιγράφονται λεπτομερώς όλα τα κτήματα και τα υπάρχοντα των πολιτών με τα όριά των. (Βλ. το βενετσάνικο λεξικό Boerio). Δηλαδή ήταν ένα κτηματολόγιο των ακινήτων. Οι υπόλοιποι κάτοικοι, οι liberi δεν υπαγόταν στην κατηγορία αυτή των πολιτών.

Πρέπει να σημειωθεί ότι κανένας άλλος οικισμός τής Κρήτης δεν αναφέρεται ο διαχωρισμός αυτός των κατοίκων.

Στις επόμενες απογραφές ο οικισμός αναφέρεται ενιαίος. Στην τούρκικη απογραφή του 1671 αναφέρεται Haraka με 82 χαράτσα. (Ν. Σταυρινίδη, Μεταφράσεις, Β', σ. 120). Στην αιγυπτ. απογραφή του 1834 Khárika (Pashley, Travels in Crete, II, 317) με 25 χριστιαν. και 10 τούρκ. οικογένειες. Ο Χουρμούζης Βυζ. αναφέρει (Κρητικά σ. 78) ότι το 1842 είχε 26 χριστιαν. και 20 τούρκ. οικογένειες, ενώ πριν είχε 60 χριστ. και 30 τούρκ., 6 εκκλησίες και ότι παράγει «πολλά και καλά λινάρια».

Στην απογραφή του 1881 αναφέρεται Χάρακας, έδρα ομώνυμ. δήμου, κάτ. Χριστιαν. 321 και Τούρκ. 17, το 1900 έδρα του δήμου, κάτ. 658, το 1920 έδρα ομώνυμ. αγροτ. δήμου, κάτ. 775, το 1928 έδρα ομώνυμ. κοινότητας κάτ. 891, το 1940 κάτ. 1030, το 1951 999, το 1961 1112 και το 1971 κάτ. 974.

Το όνομα οφείλεται σε ένα πελώριο, απομονωμένο και συμπαγή βράχο, που υψώνεται στη δυτική άκρα του χωριού, υψ. 35 μ. περίπου. Η ανατολική πλευρά του είναι κακόρυφη, ενώ από τη νοτιοδυτική υπάρχει μονοπάτι ανόδου. Η θέα από την κορυφή του σε όλη την πεδιάδα τής Μεσαράς είναι πανοραμική.

Η λέξη Χάρακας είναι μεγεθυντικό του χαράκι = βράχος.

*Σε ψηλό βουνό, σε ριζισμό χαράκι
κάθετ' έν' αητός...*

Ο Γεώργ. Σήφακας, (βλ. Η υπό των Αράβων κατάκτησις τής Κρήτης, Επ. Ετ. Κρητ. Σπουδών, Β', σ. 68) έχει υπόψει του τη φράση του Γεωργ. Φραντζή, (βλ. έκδοση Ι. Παπαδοπούλου, σ. 102, 19), ότι ο Αμπού Χάφς Όμαρ προσωρμίσθη εις Χάρακα, πιστεύει ότι, χωρίς αμφιβολία, ο Όμαρ οχυρώθηκε εις το ωραίο χωριό Χάρακα τής επαρχίας Μονοφατισίου Πεδιάδας (sic). Ενώ η λέξη **χάραξ** του βυζαντινού κειμένου, σύμφωνα και με το θησαυρό του Ερρίκου Στεφάνου, ερμηνεύεται ελληνικά και λατινικά **τάφος** και fossa.